

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI♦

PRESERVICE TEACHERS' PERCEPTION OF CONCEPTS USED IN SOCIAL STUDIES EDUCATION

Kamil UYGUN* & Zekerya BATUR**

Özet

Öğretmen adayları, farklı düzey ve programlarla eğitim-öğretim sürecinden geçmektedir. Bu süreçte öğretmen adayları aldıkları eğitim-öğretim sayesinde alanla ilgili birçok kavramla karşılaşmaktadırlar. Bu çalışmada, farklı programlarda okuyan öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan bazı kavramlara ilişkin algıları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi son sınıfta okuyan 5 Türkçe, 5 Sosyal Bilgiler ve 5 Sınıf Öğretmenliği programı öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yönteminin desenlerinden olan olgubilim/fenomenoloji araştırma deseni uygulanmıştır. Kavramlar, uzman görüşleri alınarak araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Araştırma verileri, görüşme yoluyla toplanmıştır. Veriler analiz edilirken betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda programlar arasında kavramlara ilişkin algılarda farklılıkların olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının kavramları tanımlamakta zorlandıkları, tanımlanan kavramların ise genelde sözlükte verilen ilk anlamlarıyla algılandığı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Kavram, Algı, Öğretmen Adayları.

Abstract

Preservice teachers experience education- training process through different levels and departments. In the process, thanks to education and training, they take, they witness many concepts related with the field. In this paper, preservice teachers', from different departments, perception of some concepts used in social studies teaching was tried to reveal. Study group of the research includes 5 preservice teachers of Turkish, 5 preservice teachers of Social Studies Teaching, and 5 preservice teachers of Primary School teachers students of 4th grade in 2014-2015 Education year at Uşak University. In the research, phenomenological research design which is one of the designs of qualitative research method was used. Taking experts' opinions, concepts were determined by researchers. Data of the research were collected by interviewing. Descriptive analysis method was used in analysing the data. As a result, it was observed that there existed differences among the departments in perceptions of concepts. It is pointed out that preservice teachers have difficulty in identifying concepts, and they perceive the identified ones with the first meanings given in dictionary.

Key Words: Social Studies, Concept, Perception, Preservice Teachers.

♦ Bu çalışmanın bir bölümü, I. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* (Yrd. Doç. Dr.) Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, kamil.uygun@usak.edu.tr

** (Doç. Dr.) Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, zekerya.batur@usak.edu.tr

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

GİRİŞ

Kavram, Türk Dil Kurumu'na (1998:1243) göre "Bir nesnenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum, fehva, nosyon"; felsefi anlamda ise "nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım" olarak tanımlanmaktadır. Algı ise, "Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak" şeklinde ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 1998: 80).

Senemoğlu'na (2002:513) göre kavramlar, "bireyin düşünmesini sağlayan zihinsel araçlardır". Freeman (2004:151) kavramı kısaca şöyle tanımlamaktadır: Olayları, nesnelere, duygu ve düşüncelerimizi sunan fikir veya kelimelerdir (Akt. Yılar, 2007: 19). Kavram, anlam yoğunluğu bulunan düşünce ürünüdür ve kavramların sadece tek bir anlamı yoktur. Duygu veya düşüncelerle ilişkili bilgi ve çağrışımların tümünü içerir (Vendryes, 1968: 15).

Bilim insanları, evrendeki bilgileri birbiri ile ilişkili dört boyutta ele almaktadır. Bunlar; olgular, kavramlar, genellemeler/ilkeler ve kuramlardır. Olgular, kavramları; kavramlar genellemeleri/ilkeleri; genellemeler/ilkeler de kuramları oluşturmaktadır (Doğanay, 2005: 266). Sosyal bilimlerde, yapı taşı özelliği bulunan kavramlar, düşüncenin döngüsünü sağlar ve düşüncedeki yapıları netleştirir. Kavramların, olay veya olguları tanımlamada ayırt edici özelliği de vardır. Kavramlara, çeşitli alanlarda değişik anlamlar yüklenmektedir (Batur ve Uygun, 2012: 75-76).

İnsanlar, kavramları yaşamlarındaki deneyimleri esnasında gözlemleriyle oluşturdukları görüngüleri (fenomenleri) anlamak için kendi düşüncelerinden oluştururlar. Oluşturdukları bu düşünceler, genel kabul gören bilimsel bilgidен farklı olabilmektedir (Selvi ve Yakışan, 2004: 174).

Kavramların temel özelliği, bazı ortak özellikleri olan nesnelere sembolize etmesidir. Bu temel özellik, düşünme kolaylığı ve az zamanda çok şey söyleme faydası oluşturur. Kavramlar, isimlendirildiği gruba ait ortak özellikleri taşırlar. Renk denildiğinde bütün renkler akla gelir. Hayvan kavramı, bütün hayvanlar topluluğunu çağırır. Buna göre kavram dediğimizde, nesnelere en üst seviyede isimlendirme düzeyidir (Batur ve Uygun, 2012: 76). Varlıkları, duygu, düşünce ve olayları ortak özelliklere göre gruplamak imkansız olsaydı, her bir öğeyi ayrı ayrı öğrenmek gerekirdi (Dündar, 2011: 310).

Erickson (1995), bir kelime veya terimin kavram olduğunu anlamamız için kavram tanımlama testi önermekte ve beş unsurun bulunması gerektiğini söylemektedir (Akt. Doğanay, 2005: 270): Genel ve soyut olmalıdır. Bir veya iki kelime ile ifade edilmelidir. Uygulamada evrensel olmalıdır. Belli bir zamana bağlı olmamalıdır. Ortak özelliklere sahip farklı özellikleri temsil etmelidir.

Kavramlar, insanların duyguları, düşünceleri ve davranışları ile oluşturdukları yaşam deneyimleri sonucunda meydana gelir. Üretilen kavramların sayesinde insanlar dünyayı daha iyi tanır ve bütünleşir. Ayrıca, iletişimi kolaylaştıran,

genellemeler ve ilkeler oluşturmaya yardımcı olan bilgi yapı taşlarıdır. Yapılan eğitim öğretimin temelinde çoğunlukla kavramlar vardır (Ülgen, 2001: 110).

Zihinlerindeki soyut olan düşünceler olan kavramlar, insanın içinde yaşadığı grubu, toplumu ve çevreyi tanıyarak olay ve nesnelere anlamasına katkı sağlamaktadır. Öğrenilen bilgilerin sistemli bir şekilde gruplandırılmasına da yardımcı olur (Çepni, Bacanak ve Küçük, 2004: 68). Kavram, kişinin yaşantısıyla, nesnel gerçeklerle ve deneyimlerle edinilebildiği gibi insanın zihin yapısı da kavram oluşturabilmektedir. İnsanın zekası ve düşünme yapısı çeşitli kavramlarla çalışmaktadır. Kavram, zihni çalıştıran, harekete geçiren, işlem yapmaya ve karar vermeye ileten anahtar kelimelerdir (Tural, 2002: 62).

Novak ve Gowin (1984), bilginin kişisel olarak oluşturulduğunu yani öğrenmenin bireysel meydana geldiğini söylemektedir. Öğrenmelerin ve bilgi edinmelerin özensiz, yüzeysel, aynen ve taklidi gerçekleşmesi ezberciliğe neden olduğu savunulmaktadır. Yeni bilgilerin kazanılması ve bunların sonraki öğrenmelere özenle aktarılması bireylerin kavram oluşturma süreci içerisinde olduklarını gösterir (Akt. Köksal, 2006: 474).

Yapılan bazı araştırmalar öğrenim sürecinde öğrencilerin çok fazla kavramla karşılaştıklarında ezbere yöneldiklerini ortaya koymaktadır (Alım, Özdemir ve Yılar, 2008; Selvi ve Yakışan, 2004; Gülçiçek, 2002). Bunun yanında, Cullingford (1990) ile Brooks ve Brooks (1993) ise, kişilerin öğrenme ve bilgi edinme sürecinde kendilerine aktarılan bilgileri aynen almadığını bildirmektedir. İnsanlar, karşılaştıkları her bilgiyi zihinsel süreçlerinde süzerek yorumlar ve anlam yüklerler. Piaget de (1952), insanların zihnine gelen bilgilere anlamlar yüklediğini ve dinamik bir zihin yapısı olduğunu ifade etmektedir. Bu anlam yükleme süreci, öğrencilerin rollerine, deneyimlerine, içinde yaşadıkları kültürlere, öğrenme ortamına ve yapısına göre değişiklik arz etmektedir (Akt. Ceran ve Yıldız, 2015: 27).

İlköğretimin başlamasıyla birlikte kavram öğretimine dikkat edilmelidir. Kavramlar, ilköğretim kademesinde doğru ve eksiksiz öğretilirse ortaöğretim ve yüksek öğretimdeki kavramların öğrenilmesi daha da kolaylaşacaktır. Yanlış öğrenilen kavramlar, sonraki öğrenimleri etkilemenin yanında günlük yaşamda kavrama ve algı sorunlarını da beraberinde getirmektedir (Çepni, Bacanak ve Küçük, 2004: 68). Öğretmenler, bilgiye ulaşmayı kolaylaştıran etkinlikleri kullanarak önceki bilgilerle yeni öğrenilen bilgileri kavramsal bütünlük içerisinde verdiğinde ve öğrencilerin anlayacağı kelime ve kavramları kullandığında daha iyi öğrenme sağlarlar (Girgin, 2006: 25).

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler öğretimindeki ilkeleri kazanabilmesi ve toplumsal sorunlara çözüm arayabilmesi için temel kavramları çok iyi öğrenmesi önemlidir. Bu sebeple, öğretmenler kavram öğretimine önem vermeli ve öğrencilerin temel kavramları anlamlı şekilde öğrenmesine yardım etmelidir (Erden, tarihsiz: 46).

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

Öğrendikleri kavramları sonradan kullanabilmeleri ve kavram geliştirebilmeleri için düşünme becerilerini, bilgiyi yorumlama, karşılaştırma ve sınıflama becerilerini geliştirmelerine fırsat tanınmalıdır (Yel, 2006: 154). Kavramlar öğretilirken öğrencilerin gelişim özelliklerine dikkat edilmelidir. Kavram öğretimi yapılırken öğrenciye görelilik, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, yakından uzağa gibi öğretim ilkelerine önem verilmelidir (Alkış, 2012: 73).

Araştırmanın Amacı

Öğretmen adayları, farklı düzey ve programlarla eğitim-öğretim sürecinden geçmektedir. Bu süreçte öğretmen adayları aldıkları eğitim-öğretim sayesinde alanla ilgili birçok kavramla karşılaşmaktadırlar. Bu çalışmada, farklı programlarda okuyan öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan bazı kavramlara ilişkin algıları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yönteminin desenlerinden olan olgubilim/fenomenoloji araştırma deseni uygulanmıştır. Olgubilim/fenomenolojik araştırmalar, tamamen yabancı olmadığımız fakat tam anlamıyla kavrayamadığımız olgu ve kavramları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun görülmektedir. Fenomen, kendini ve çevresini kendine has bir şekilde algılayan kişinin öznel yaşantısıdır. Olgular, yaşamımızda olay, tecrübe, algı, eğilim/yönelim, kavram ve durumlar gibi farklı şekillerde karşımıza çıkar (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 72).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı'nda Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi son sınıfta okuyan 5 Türkçe, 5 sosyal bilgiler ve 5 sınıf öğretmenliği programı öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme ile gönüllülük esasıyla belirlenmiştir.

Veri Araçları ve Analizi

Araştırma verileri, kavramların yer aldığı yapılandırılmış görüşme (mülakat) formları aracılığıyla toplanmıştır. Kavramlar, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği anabilim dallarından ikişer uzmanın görüşleri alınarak araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analize göre ulaşılan veriler, daha önceden belirlenmiş temalara uygun özetlenir ve yorumlanır. Elde edilen veriler araştırma sorularının doğrultusunda temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşmede kullanılan sorulara ya da boyutlara göre de ele alınabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 224). Araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmen adayı SOS, Türkçe öğretmen adayı TÖ, Sınıf öğretmen adayı SIN şeklinde kodlanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR**Tablo 1.** Barış Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
1. Barışma işi 2. Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, hazar 3. Bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç 4. Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam	TÖ1	Dünyada kaosu engelleyen huzura ve saadete giden yoldur.
	TÖ2	Varlıkların arasında herhangi bir husumet bulunmaması durumudur. İnsanların savaşmasını gerektirecek bir durumlarının olmaması, savaşmak için neden olmamasıdır.
	TÖ3	İnsanların bir arada yaşamasını sağlayan huzur ortamı oluşturan kavramdır.
	TÖ4	Karşımdaki kişiyi, toplumu hiçbir koşul gözetmeksizin saygıyla karşılamaktır.
	TÖ5	İnsanların birbirlerinin haklarına saygılı ve haklarına karışmadan kavgasız ve savaşız hoşgörülü bir şekilde yaşamalarıdır.
	SOS 1	Savaşın olmaması, farklı kültür, ırk ve renkteki insanların bir arada huzurlu ve mutlu bir şekilde yaşayabilmesi durumudur.
	SOS 2	Farklı dil, din, etnik kökenden insanların savaş durumundan sonra bir araya gelerek birbirlerinin farkındalıklarına saygı duyarak yaşamasıdır.
	SOS 3	Her hangi bir çatışma ortamı olmadan huzur ve düzen içinde olma.
	SOS 4	İnsanların haklarının özgürlüklerinin korunduğu birbirleriyle samimi ilişkiler kurabildikleri bir ortamdır.
	SOS 5	İnsanlar arasında işbirliğiyle beraber yaşamaktır. Bu yaşama huzurlu, mutlu ve bir birini kabul etmektir.
	SIN1	Güzelliklerin, dostlukların olduğu herkesin birbiriyle anlaşılabilir güzel şeylerin olduğu durumdur.
	SIN2	Sevgi, saygı çerçevesinde yaşamaktır.
	SIN3	Birlik ve beraberlik içerisinde yaşamaktır.
	SIN4	Dünyanın birbiriyle iç içe ve birbiriyle etkileşimde olurken olumlu tutum ve davranış göstermesidir.
	SIN5	Bir ülkenin bütünlük birliği için olması gereken en temel huzur.

Türkçe, Sosyal ve Sınıf öğretmenleri adaylarının “Barış” kavramının sözlükteki dördüncü anlamı üzerinde yoğunlaştıkları görülmüştür. TÖ1 yalnızca kavramın ilk anlamına, SOS 2 ikinci anlamına, TÖ3 ise hem bir hem de dördüncü anlama yoğunlaşmıştır. Kavram algısı, bölümlere göre farklılık göstermektedir. Özellikle Türkçe öğretmen adaylarının kavramı çeşitlendikleri görülmektedir. Bu durum, Türkçe öğretmen adaylarının lisans öğrenimleri sürecinde daha farklı eserleri okumalarına bağlanabilir.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

Tablo 2. Bilim Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
1. Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim 2. Genel geçerlik ve kesinlik nitelikleri gösteren yöntemli ve dizgesel bilgi 3. Belli bir konuyu bilme isteğinden yola çıkan, belli bir amaca yönelen bir bilgi edinme ve yöntemli araştırma süreci	TÖ1	Belli bir konusu kendisine has bir yöntem ile inceleyen sorgulayan ilimdir.
	TÖ2	Araştırmaya dayalı olayların nedenini araştıran disiplinlerdir.
	TÖ3	Toplumdaki teknolojik, kültürel gelişmeleri oluşturan anahtar kavramdır.
	TÖ4	Bilim, hayatı kolaylaştıran, düzenleyen üst düzey bilgilerin toplandığı sistemdir.
	TÖ5	İnsanoğlunun gelişmesi için gerekli olan bilgilerin gerekçeleriyle açıklanmasıdır. Bilim ne kadar ilerlerse insanoğlu ve teknoloji o kadar ilerler.
	SOS 1	Bilim adamları tarafından nesnel, kanıtlanabilir bilgiler ortaya koyulmasına denir.
	SOS 2	Herhangi bir olaya ve duyguya yönelik evrensel sonuçlara ulaşmak için deney, gözlem ve tekniklerden yararlanan süreçtir.
	SOS 3	Problem çözme basamaklarını kullanarak kanıtlanabilir bilgilere ulaşma yolu.
	SOS 4	Herkes tarafından kabul edilmiş genel geçer nesnel, kanıtlanabilir bilgilerdir.
	SOS 5	İnsanların çevreyle etkileşimi sonucunda, merakı ve ihtiyaçları nispetinde ortaya çıkardıkları, tüm insanları ilgilendiren ve giderek artan bir bilgi havuzu ve ürünler topluluğudur.
	SIN1	İnsanları için gerekli dünyanın gelişmesini sağlayan bilgiler ve kurgular bütünüdür.
	SIN2	Hayatımı yönlendiren kesinliği kanıtlanmış bilgilerdir.
	SIN3	İnsanlık için gerekli olan insanlığı geliştiren bilgilerdir.
	SIN4	Gerçeğe en yakın durum ve olgu açıklamalarıdır.
	SIN5	Bilim, gelişmeyi öğrenmeyi kapsayan yeni araştırmaların temeli olan disiplindir.

“Bilim” kavramını TÖ1 ve SOS2 adayları birinci; SOS 1 ve SOS 4 adayları ikinci; TÖ2, SOS 5 ve SIN5 adayları üçüncü anlamıyla algıladıkları belirlenmiştir. TÖ3, TÖ4, TÖ5, SIN1, SIN2, SIN3 ve SIN5 adayları ise kavramı farklı ya da yanlış bir şekilde algıladıkları görülmüştür. Bazı adaylar, bilim kavramını teknolojiyle birlikte ele almışlardır. Teknolojinin bilimle bilimin teknolojiyle geliştiğine dair olumlu yönde bir tutum olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Cumhuriyet Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
Milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimidir.	TÖ1	Milletin kendin kendini yönetebilmesi olarak tanımlanabilir.
	TÖ2	Halkın yöneticisini seçimle seçtiği bir yönetim şeklidir.
	TÖ3	Milletin egemenliğine dayalı yönetim biçimidir.
	TÖ4	Ferdin ve toplumun en özgür ve etik şekilde yaşayabildiği yönetim şekli.
	TÖ5	Halkın yönetimde söz sahibi olduğu bir yönetim biçimidir.
	SOS 1	Millet egemenliğinin ön planda olduğu yönetim biçimidir.
	SOS 2	Millet tarafından seçilen parlamentoya dayanan bir cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanlar kuruluna sahip rejim şeklidir.
	SOS 3	Halkın kendi seçtiği temsilciler yoluyla yönetimde yer almasıdır.
	SOS 4	Halkın yönetiminin olduğu yönetim şeklidir.
	SOS 5	Belli bir alan içinde millet hâkimiyetini öngören devlet içindeki kararların, milletin istediği şekilde şekillenen yönetim biçimidir.
	SIN1	Aynı millet, dil din, ırk ayrımı gözetmeksizin herkesin eşit olduğu yönetimdir.
	SIN2	Cumhuriyet: Halkın egemenliğine dayalı yönetim biçimidir.
	SIN3	Cumhuriyet: Halkın yönetimde başrol oynadığı yönetim şeklidir.
	SIN4	Halkın en aktif olduğu yönetim biçimidir.
SIN5	Atatürk'ün bize armağanı olup yeni anlayış laik birlik demokratik toplum demektir.	

Öğretmen adayları Türkçe, Sosyal Bilgileri ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinin aday öğretmenleri “Cumhuriyet” kavramını kısmen tanımlamışlardır. SIN1 ve SIN5, kavramı yanlış algılamışlardır. Ayrıca SIN5 adlı aday “Cumhuriyet” kavramı ile “Demokrasi” kavramını karıştırdığı görülmektedir. Adaylar genel olarak kavramı milletin olumlu bir şekilde ilişkilendirmişlerdir.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

Tablo 4. Demokrasi Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi, el erki, demokratlıktır.	TÖ1	Halkın kendi kendini yönetebilmesidir seçim aracılığıyla.
	TÖ2	İnsanların kendi kendisini yönetmesidir.
	TÖ3	Bir ülkedeki çoğulculuğa dayanan toplum yönetim biçimidir.
	TÖ4	Birlik, bütünlük içinde hareket etme.
	TÖ5	Bir vatan içindeki milletin, halkın devletçe eşit hakka sahip olmasıdır. Herkese eşit davranmasıdır.
	SOS 1	Halkın yönetime doğrudan veya dolaylı yoldan katılması, kendi kendini yönetmesi, yönetimde söz sahibi olmasıdır.
	SOS 2	Halkın kendisini yönetecek insanları kendi iradesiyle seçmesidir. Toplumda aktif katılım sağlayarak hak ve sorumluluklarını bilmesidir.
	SOS 3	Çoğunluğun egemen olduğu toplumlarda muhalefetin ve azınlığın da iktidara gelme şansının olduğu, iktidarın belli yollarla denetlendiği yönetim şeklidir.
	SOS 4	Halkın kendi kendini yönetmesidir.
	SOS 5	Halkın çıkarları doğrultusunda, halkın halk için halk tarafından yönetilmesi veya halkın temsilcileri tarafından yönetilmesidir.
	SIN1	Halk içerisinde olması gereken eşitlikçi haklardır.
	SIN2	Bireylerin sahip olduğu eşitliktir.
	SIN3	Bireyin ve bireylerin eşit haklardan faydalanmasıdır.
	SIN4	Herkesin eşit olma durumuna yaklaşmasıdır.
	SIN5	Bir ülkede herkesin eşit haklara sahip olmasıdır.

“Demokrasi” kavramı genel olarak Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmen adayları tarafından yönetim şekli olarak tanımlanırken; Sınıf öğretmeni adayları ise kavramı “Eşitlik” olarak algılamış ve tanımlamışlardır. Sınıf öğretmeni adayları “Demokrasi” kavramını farklı algıladıkları görülmektedir. Kavramın, adaylar tarafından benimsendiği ve yaşamın bir parçası olarak algılamaları nedeniyle çoğunluk tarafından doğru algılanmasına ortam hazırladığı görülmektedir.

Tablo 5. Devlet Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
<p>1. Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık</p> <p>2. Bu tüzel varlığın yönetim organları</p> <p>3. Büyüklük, mevki</p> <p>4. Mutluluk</p> <p>5. Talih</p>	TÖ1	Belli organlar aracılığıyla milleti yöneten kişilere belli yükümlülükler vererek birlikteliği temsil eden siyasi olgudur.
	TÖ2	Ortak amaç ve kültürleri olan insanların bir araya gelerek kurdukları, bir yapılanmadır.
	TÖ3	İnsanların bir arada yaşamasını sağlayan sosyal ve siyasi organizasyondur.
	TÖ4	Dünyanın en üst kurumu. Milletlerin üzerindeki kavramdır.
	TÖ5	Belli bir toprak parçası üzerinde olan ve içinde milletin vatandaşların yaşadığı bayrak, dil ve kültür birliği ve bütünlüğüdür.
	SOS 1	Belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan insan topluluğunun birlikte düzenli yaşayabilmek için oluşturduğu kurumdur. Halk devleti, millet olma bilinciyle birlikte vatan olarak görür.
	SOS 2	Toplumunu ayakta tutan ve yasama, yürütme, yargı güçlerini elinde bulunduran kurumdur.
	SOS 3	İnsanların düzen içinde yaşamak için güvenliklerinin sağlanması kendi koruyamadığı hakların korunması için kendilerinin oluşturduğu, gücü elinde bulunduran yapı.
	SOS 4	Belirli bir toprak parçası üzerinde ortak amaçlar çerçevesinde oluşmuş dil, din, ırk birliği olan insanların oluşturduğu yapıdır.
	SOS 5	Belli bir toprak parçasında din, dil ve ırk kapsamında özdeşleşmiş insanların belli bir hâkimiyet çerçevesinde konuşlanmasıdır.
	SIN1	Milletin haklarını, kişiliklerini koruyan tüzel ve tüzel olmayan yapılanma.
	SIN2	Milletin haklarını koruyan, toplumsal düzeni sağlayan kurumdur.
	SIN3	Millet için çalışan milletin değerini koruyan kurum.
	SIN4	Kurallar kanunlar bütünlüğü olan kurum.
	SIN5	Bir ülkeyi yöneten kişi veya kişilerin belli bir organlarla oluşturduğu kurum.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

“Devlet” kavramı, TÖ4 kodlu aday dışında diğer adaylar tarafından kavramın ilk anlamıyla algılandığı görülmüştür. Kavramın iki, üç, dört ve beşinci anlamlarının yazılmamıştır. Kavram, insanlar tarafından sürekli kullanılmasına rağmen sözlüksel anlamının göz ardı edilmesi irdelenmeye değer bir konu olarak durmaktadır.

Tablo 6. Dil Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
1. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban 2. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi 3. Belli mesleklere özgü dil 4. Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı 5. Sorguya çekilmek için yakalanan tutsak	TÖ1	Millet denen olguyu meydana getiren en önemli varlıktır. Dil olmadan ne kültür ne de millet var olur.
	TÖ2	İletişim araçları içerisinde en büyük paya sahiptir. İnsanların birbirleriyle iletişim kurmak için kullandıkları bir araçtır.
	TÖ3	İnsanlar arasında iletişimi sağlayan gelişime açık, dinamik ve canlı bir varlıktır.
	TÖ4	Anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta
	TÖ5	Dil insanların geçmişten bugüne taşıdığı kültürdür. İnsanların anlaşması ve etkili iletişim kurmasına aracı olan unsurdur. Dil kültürün aynasıdır.
	SOS 1	Duygu, düşünce, hislerimizi başkalarına aktarmaya yarayan ve kültürel devamlılığı sağlayan iletişim aracıdır.
	SOS 2	İnsanların birbiriyle anlaşmasını sağlayan araçtır.
	SOS 3	Her toplumda kültürün önemli bir ögesi olarak var olan insanların birbiriyle iletişim kurmasını sağlayan simgelerdir.
	SOS 4	Kişiler arasında iletişimi, kültürün aktarımını sağlayan unsurdur.
	SOS 5	İnsanlar arasında iletişim ve etkileşimi sağlayan en temel etken olmakla birlikte belli toprak parçası üzerinde belli bir devlette kullanılan en temel araçtır.
	SIN1	Aynı birliktelik herkesin birbirini anladığı ve anlaşığı kavramlardır.
	SIN2	Ortak bir iletişimi sağlamaya yarayan iletişim aracıdır.
	SIN3	Ortak iletişim aracıdır. Toplumdan ve kültürden etkilenir.
	SIN4	İnsanın kendini ifade etme aracıdır
	SIN5	Bir milletin, ulusun kullandığı ortak konuşma.

“Dil” tüm adaylar tarafından sözlükteki birinci anlamıyla verilmiştir. Adayların, kavramın ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci anlamlarını kullanmadıkları görülmektedir. Eğitim fakültesinde okuyan öğrencilerin mutlaka haberdar olmaları gereken önemli kavramlar arasında yer almaktadır. Öğretmenlik mesleği dili doğru ve etkili bir şekilde kullanılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda öğretmenlerin hem algı hem de kullanımı konusunda daha iyi bir tutuma sahip olmaları gerekmektedir.

Tablo 7. Kültür Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin	TÖ1	Bir toplumun maddi ve manevi bütünü oluşturduğu sistemdir.
	TÖ2	Milletlerin sahip olduğu, kendilerine sahip olan nesilden nesile özellikler toplamıdır.
	TÖ3	Her topluma özgü maddi ve manevi öğeleri oluşturduğu kavramdır.
	TÖ4	Hayatıma yön veren her şey
	TÖ5	Bir milletin dil, din, vatan, gelenek görenek, sanat, tarih açısından nesilden nesile aktarılan değerlerdir.
	SOS 1	Din dil tarih birliği olan bir toplumun geçmişten aldıkları değerleri üzerine bir şeyler katarak gelecek nesillere aktardığı değerlerdir.
	SOS 2	Toplumda var olan maddi ve manevi öğeler bütünüdür. Toplumların geleneksel yönlerini yansıtır.
	SOS 3	Bir toplumu belli değerler etrafında toplayan birleştirici öğelerin tamamıdır.
	SOS 4	Çağdan çağa aktarılan ortak duygu, düşünce ve yaşayış biçimidir.
	SOS 5	Aynı değer, gelenek ve adetlerdeki insanların oluşturduğu bütünleştirici bir araçtır.
2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü	SIN1	Aynı millet aynı dili oluşturduğu insanların yaşayışlarını anlatan kavramdır.
3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi	SIN2	Toplumun gelenek göreneklerinin oluşturduğu ortak değerlerdir.
4. Bireyin kazandığı bilgi	SIN3	Toplumun maddi manevi tüm değerleridir.
5. Tarım	SIN4	Bir milletin gelecek nesillere aktardığı her şey.
6. Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme	SIN5	Bir ülkeye has değerler, medeniyetler, tarihini yansıtan milletin ortak değeridir.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

“Kültür” kavramı tüm öğretmen adayları tarafından ilk anlamıyla algılandığı görülmektedir. Kavramın tanımı ve çeşitliliği fazla olmasına rağmen öğrencilerin tanımlarının son derece kısır kaldığı söylenebilir. Adayların, kültür kavramını dil ile birlikte algıladıkları ön plana çıkmaktadır. Bunun sebebi ise kültürün dil aracılığıyla aktarılmasına bağlanabilir.

Tablo 8. Medya Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
1.İletişim ortamı 2. İletişim araçları	TÖ1	İletişimin merkezindedir. Her türlü bilgi ve haberler medya aracılığıyla insanlara iletilir.
	TÖ2	Kitle iletişim araçlarıyla iletişim sağlanması.
	TÖ3	Toplumdaki var olan gelişmeleri aktaran basılı ve teknolojik iletişim araçları ve sektörüdür.
	TÖ4	Olağanca abartının toplandığı yer.
	TÖ5	İnsanların belli başlı konularda ülke içi ve dışından tv, internet, gazete vb... araçlarla haberdar olmasıdır.
	SOS 1	Gazete televizyon radyo , sosyal paylaşım organları gibi toplumun büyük kesimine , geniş kitlelere kısa sürede ulaşabilen araçlardır.
	SOS 2	İnsanların haber almasını bilgiye ulaşmasını yerel ve ulusal düzeyde birbirlerinden haberdar olmasını sağlayan kitle iletişim araçları.
	SOS 3	Toplumunu yönlendirme gücüne sahip olan bunun yanında bilgi verme, eğlence vb. işlevi olan basılı, görsel iletişim aracıdır.
	SOS 4	Günümüzde önem kazanan her türlü olay ve haberlerin yayınlandığı kaynaktır.
	SOS 5	Toplumun haber ihtiyacını karşılayan, iletişim sisteminin üst seviyelerde olduğu bilgilendirme aracıdır.
	SIN1	Kamuya ortak basın, bilgi ve haber vermesidir.
	SIN2	Gazete, dergi, televizyon gibi iletişim araçlarını kapsayan genel araçlardır.
	SIN3	Toplum üzerinde önemli etkisi olan yayın aracı.
	SIN4	Dünya okuryazarlığını sağlayan görsel araçların hepsi
	SIN5	Gazete, dergi, tv gibi bir sürü yayın kolunun yansıtılması.

“Medya” kavramı öğretmen adaylarının tamamı tarafından her iki anlamıyla algılandığı görülmektedir. Günümüz, bilgi ve teknoloji çağı olarak nitelendirilmektedir. Bilgiye medya aracılığıyla çok hızlı ve kolay bir şekilde ulaşılmaktadır. Bu durum insanların daha bilinçli olmalarına yardımcı olmaktadır. Kavramın doğru bir şekilde algılanması buna bağlanabilir.

Tablo 9. Sanat Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı	
1. Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık	TÖ1	Milleti bir arada tutan toprak parçası olmaktan çok kişilerin gönlüne taht kuran kişileri kendisine bağlayan toprak bütünüdür.	
	TÖ2	Estetik güzellik barındıran etkinliklerle ilgilenme, insanda estetik zevk uyandıran olaylarla ilgilenme.	
	TÖ3	İnsanların oluşturduğu estetik haz uyandıran kültürel unsurdur.	
	TÖ4	Beş duyumun güzel bulduğu, farklı, değerli, öznel yapılar.	
	TÖ5	Duygu, düşünce ve hayallerin sanatçılar yoluyla ifade edilme şeklidir. Bir ülkenin sanatına bakılarak edebiyatına ve sanat eserlerine bakılarak o ülke hakkında yorum yapılabilir.	
	2. Belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım	SOS 1	Göze, kulağa, düşünceye hitap eden her şey sanatı ifade eder. Sanatçı tarafından yapılan yapılır. Eser, müzik, resim, heykel, süsleme ve benzeri şekilde olabilir.
		SOS 2	İnsanların estetik yönünü gösteren içerisine resim, müzik, sinema, heykel v.b içine olan kavramdır. Temel amacı insanda var olan estetik duygusunu geliştirerek güzeli farklı açılardan göstermektir.
	3. Bir şey yapmada gösterilen ustalık	SOS 3	Bazen bir kalem, fırça, melodi yoluyla ya da bir senaryonun görsele aktarılması vb. yoluyla güzele ulaşma yoludur.
		SOS 4	İnsanların ortaya koydukları her türlü ürün sanat ürünüdür.
	4. Bir meslekte uyulması gereken kuralların tümü	SOS 5	Estetik ve güzellik biçimidir. Yani insanların başlıca yetenekleri doğrultusunda hareket ederek doğa da olan güzelliği ortaya çıkarmaktır.
SIN1		Estetik değerler bütünüdür.	
SIN2		Ruhumuzu dinlendiren göze hitap eden	
5. Zanaat			

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

		baktığımızda izlediğimizde bize huzur veren estetik olan her şey.
	SIN3	İnsan gelişimi için olan görsel ve işitsel etkinliklerdir.
	SIN4	Görsel olanın seçkim temsilcisidir.
	SIN5	Kişiden kişiye değişen farklı bakış ve algı geliştiren kültür değeridir.

“Sanat” kavramı TÖ1, TÖ2, TÖ3, TÖ4, SIN4 ve SIN5 kodlu öğrenciler kavramı tam olarak anlamlandıramadıkları görülmüştür. TÖ5, SOS 2, SOS 3, SOS 4, SOS 5, SIN1 ve SIN2 kavramın birinci ve ikinci anlamına yoğunlaşmış; SIN3 ise kavramın birinci anlamına yoğunlaşmıştır. Adayların, kavramı doğrudan güzellik ve estetikle ilişkilendirildikleri görülmektedir. Kavramın mesleki özelliği gözden kaçırılmış, adayların sanat kavramının tam olarak yeterince önemsemedikleri söylenebilir.

Tablo 10. Sorumluluk Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
1. Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet. 2. Uyulması gereken bir yargıya, bir kural ya da yetkili üstün verdiği buyruğa uyulmaması üzerine suçlu düşme durumu. 3. Kişinin kendi eylemlerini ya da kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi. 4. Başkasına ilişkin bir dokuncanın buna yer verince karşılanması, ödenmesi. 5. Sorumlu olma.	TÖ1	Kişinin sosyal hayatta bazı görevleri kabul edebilme liyakatini göstermesidir. Kavram görev kavramıyla karıştırılmıştır.
	TÖ2	Belli şeylerde yetki almaktır.
	TÖ3	Bir işi ya da görevi yapmaya yönelik ya da birine karşı duyulan vicdani ödevdir.
	TÖ4	Benim hayatımda yön veren, süreğen olarak yapmam gereken tüm olumlu yaşayışlar.
	TÖ5	İnsanların belli bir olay karşısında üstlendiği görevlerdir. İnsanların yapmakla görevli olduğu kurallardır.
	SOS 1	Bir kişinin yerine getirmesi gereken işlerin bilincinde olmasına sorumluluk denir. Bireysel olarak ev içinde okulda caddede yürürken sorumluluklarımız olduğu gibi toplumsal olarak da toplumsal normlara uyma oy kullanma gibi bir çok sorumluluğumuz vardır.
	SOS 2	İnsanların verilen ve sahip olunan görevleri yerine getirmek üzere sahip olduğu görev bilincidir.
	SOS 3	İnsanların verdiği kararların iyi ya da kötü sonuçlarının bilincinde olup sahiplenmesidir.
	SOS 4	Bir eşya ya da düşüncenin yükümlülüğünün üzerinde olmasıdır.
	SOS 5	Hayatta yaşamanın ve birlikte olmanın sistemli ve düzgün bir şekilde gitmesi için

		insanda oluşmuş tutarlı bir davranıştır.
	SIN1	Kişiye verilen bir görevin yerine getirilmesidir.
	SIN2	Bilinçli bir şekilde farkında olarak yapmamız gereken iş.
	SIN3	Bireyin bilinçli olarak bireysel olarak bir işi üstlenmesidir.
	SIN4	Üzerimize düşen görevi yerine getirmeden vazgeçmeme durumudur.
	SIN5	Kişinin aldığı kararın devamında kendine ait kararın kendi mesuliyetinde olduğunu bilmektir.

TÖ1, TÖ2, TÖ3, TÖ4 ve TÖ5 ile SOS 1, SOS 2, SOS 4 sorumluluk kavramını “Görev” kavramıyla karıştırdıkları görülmektedir. SOS 5 kavramı yanlış anlamlandırmıştır. SOS 3 sorumluluk kavramını birinci anlamıyla doğru bir şekilde anlamlandırmıştır. SIN1, SIN2, SIN3, SIN4 kavramı görev anlamında kullanmışlardır. SIN5 kavramı sorumluluk anlamında kullanmıştır. Kavram, tüm adaylar tarafından olumlu yönde algılanmış, görev kavramıyla ilişkilendirildiği görülmektedir.

Tablo 11. Yurttaşlık Kavramı İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sözlük Anlamı	Aday	Adayın Kavram Algısı
Yurttaş olma, bir yurttan doğup büyüme veya yaşamış olma durumu, vatandaşlık	TÖ1	Vatandaşlık sorumluluğunu üstlenmenin adıdır.
	TÖ2	Aynı kültüre sahip, ortak amacı bulunan ve aynı devlet çatısı altında yaşayan insanlara verilen isimdir.
	TÖ3	Bir ülkeye bağlılık anlamında somut vatandaşlık sembolü ve aynı zamanda o vatandaşların devlete karşı duyduğu sorumluluğu ifade eder.
	TÖ4	Yurttaşlık, vatan ve milletime karşı sorumluluklarımızın görevlerimizin toplandığı bir bütündür.
	TÖ5	Belli bir memleketin devletin insanların o devlete bağlı kalmasını sağlayan mesuliyettir. Kurallardır.
	SOS 1	İçinde yaşadığı devlet ile vatandaşı bir arada tutan bağ yurttaşlık denir.
	SOS 2	Toplumda yaşayan insanların sahip olduğu hakları, sorumlulukları bilerek aktif vatandaşlık rolü sergilemeleridir. Demokrasinin gereği olarak yurttaşlık

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

		bilincine sahip olmalarıdır.
	SOS 3	İnsanların bazı haklarının korunması karşılığında insanların ülkelerine sorumluluk bağıyla bağlı olmasıdır.
	SOS 4	Yaşadığı devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olmaktır.
	SOS 5	Ülkedeki insanların oluşturduğu toplumdaki her bireydir. Kapsamlı olarak sorumluluk sahibi olmaktır. Yani Bireyin yapılması gereken her görevini yerine getirip duyarlı bir insan olmasıdır.
	SIN1	Aynı milletin birbirleriyle olan bağlılığıdır.
	SIN2	Devletimiz, vatanımız için iyi bir vatandaş olma hali.
	SIN3	Bulunduğu devletin resmi anlamda içinde yaşayıp barınmak için var olan resmi ve manevi hak.
	SIN4	Milletin üzerinde yaşadığı vatana vatandaşlık edebilmesi, vatana yeterli bir olabilmesi.
	SIN5	Yurttaşlık: Bir ülkeye mensup kişilerin yapmakta zorunlu olduğu görev ve sorumluluklardır.

“Yurttaşlık” kavramı, TÖ1, TÖ5, SOS 1, SIN1, SIN2, SIN3, SIN4 ve SIN5 kodlu adaylar tarafından doğru olarak anlamlandırılmadığı görülmektedir. SIN kodlu adayların tamamı verilen kavramı yanlış algıladıkları tespit edilmiştir. TÖ5 ve SOS 1 kodlu adayların kavramı “Anayasa” kavramıyla karıştırdıkları görülmektedir. Bunun yanında kavram, sorumluluk ya da görev üstlenme kavramlarıyla da ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Bu durum kavramın daha geniş kapsamlı olarak algılanmasına bağlanabilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kavramlar insanın yaşamında önemli bir yere sahiptir. İnsanlar, sahip oldukları kavramlara göre düşünür ve düşünce evrenlerini oluştururlar. Bu sistemin oluşumu uzun bir sürede gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle eğitim ve öğretimin her aşamasında farklı bilgi ve deneyimler sayesinde kavram ağı gelişmekte, gelişen bu kavram ağıyla birlikte insanın algı ve kavrama düzeyleri değişebilmektedir. Öğrenim ve öğrenme düzeyine göre değişen kavram ağı, insanların çevresine göre de değiştiği bilinmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan kavramlara ilişkin algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda aday öğretmenlerin “Bilim, Barış, Cumhuriyet, Demokrasi, Devlet, Dil,

Kültür, Medya Sanat, Sorumluluk ve Yurttaşlık” kavramlarına ilişkin algıları bölüm düzeyinde farklılaştığı görülmektedir. Öğretmen adayları “Barış” kavramının genel olarak sözlükteki dördüncü anlamında yoğunlaştıkları, birinci, ikinci ve üçüncü anlamla ilgili herhangi bir tanım yapamadıkları ve kavram algılarının olmadığı görülmektedir. Adayların kavramı “iç huzur ve saygı” çerçevesinde ele aldıkları görülmektedir. Bu yaklaşım daha önce yapılan çalışmalarla örtüşmektedir (İmamoğlu ve Bayraktar, 2014; Aktaş ve Safran; 2013). Bu ilişkilendirme durumu adayların kavramı, günlük yaşamlarında sıklıkla kullanılmalarına bağlanabilir. Bunun yanında adayların okudukları eserler arasında bu kavramın diğer anlamlarına ilişkin deneyimlerinin olmamaları da gerekçe olarak gösterilebilir. Bu nedenle bu kavramın okul öncesi dönemde verilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır (Kamaraj ve Aktan Erdem, 2006). Öğretmen adaylarının “Bilim” kavramını tam olarak tanımlayamadıkları ve adayların bu kavramla “Teknoloji” kavramını karıştırdıkları görülmektedir. Günlük yaşamda “Bilim” kavramı teknoloji kavramıyla birlikte söylendiği için, adayların da bu kavramları birbirlerinin yerlerine kullanılmasına neden olduğu düşünülmektedir. Bu kavramın genel olarak fayda getirici yönü ön plana çıkarılmıştır. Bu yönüyle yapılan diğer çalışmalarca da desteklendiği görülmektedir. Teknoloji ve bilimin genel olarak aynı kategoride ele alındığı ortaya konulmuştur. Bunun yanında bu unsurların günlük yaşamda sıkça yer alması olumlu bir şekilde düşünülmesine zemin hazırlamaktadır (Şenel ve Aslan, 2014; Fidan, 2014; Herdem, Aygün ve Çinici, 2014; Bıyıklı, Başbay ve Başbay, 2013). Adaylar, kavramı genel olarak tek yönlü olarak tanımlamakta ve kavramın diğer anlamlarına yer vermedikleri görülmektedir. Bu durum adayların kavramlarla ilgili okuma ya da araştırma yapmadıkları şeklinde yorumlanabilir. “Cumhuriyet” kavramı hemen hemen her gün çeşitli sebeplerle dile getirilmesine rağmen kavramın tam olarak algılanmadığı ve “Demokrasi” kavramıyla karıştırıldığı görülmektedir. “Demokrasi” kavramının anlam çerçevesinde yönetim biçimi ve demokratlık olmasına rağmen öğretmen adayları kavrama hukuksal ve adalet özellikleri yüklemişlerdir. Bu kavram hem yetişkin hem de çocuklar için önemli bir kazanım olarak görülmektedir. Günlük yaşamda sıklıkla kullanılmasına rağmen kavramların karıştırıldığı gözlemlenmektedir. Bu durum yapılan çalışmalarla örtüşmektedir. Demokrasi kavramının daha baskın olduğu görülmektedir. Bu kavramın kazandırılmasında ise ailenin önemli bir rolü bulunduğu belirlenmiştir (Sadık ve Sarı, 2012; Sarı ve Sadık, 2011; Şeker ve Yılmaz, 2011).

“Yurttaşlık” kavramı adaylar tarafından genel olarak sözlük anlamıyla algılanmadığı söylenebilir. Özellikle sınıf öğretmenliği bölümünün aday öğretmenlerinin tümünün bu kavramı yanlış tanımlamaları dikkate değer bir bulgudur. Bu durum Sınıf öğretmen adaylarının çok sık günlük yaşamda ya da lisans derslerinde bu kavrama maruz kalmamaları gösterilebilir. Kavram genel olarak yer ya da yurt edinme anlamlarında kullanılmıştır. Bu bulgu yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir, devlet ya da demokrasi içerisinde ele alınmış ve bu kavramlarla ilişkilendirilmiştir (Türkcan ve Bozkurt, 2015; Gürbüz ve Gündüz, 2011). “Devlet”

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

kavramı sadece koruma ya da yönetim anlamıyla verilmiştir. “Devlet” kavramının yönetim anlamı dışındaki günlük yaşamdaki anlamalarının adaylar tarafından belirtilmemesi adayların kavramın diğer anlamlarından habersiz olduklarını göstermektedir. Kavram, çoğunlukla koruma anlamı etrafında algılanmaktadır (Öcal ve Kemer kaya, 2011; Keçe, 2014). “Dil” kavramı günlük yaşamda çok farklı alanlarda kullanılmasına rağmen, adayların kavramın diğer anlamlarına değinmemelerine bu kavramın adaylar tarafına gerçek anlamının dışında kullanmadıklarını göstermektedir. Yapılan çalışmalarda ise dilin ihtiyaç yönü ön plana çıkmış ve kültürün bir taşıyıcısı olarak değerlendirilmiştir (Gömleksiz, 2013; Göçer, 2013). Bu durum “Kültür” kavramının günlük yaşamda zengin bir anlam evrenine sahip olmasına rağmen adayların kavramın yakın ve mecaz anlamlarına dikkat etmemelerine bağlanabilir. Bunun yanında kültürün geçmiş ile ilişkilendirilerek tanımlanması dikkat çekici bir nokta olarak değerlendirilmiştir (Ünlü, 2012; Ay ve Fidan, 2013). “Medya” kavramı diğer kavramlara göre başarılı bir şekilde sözlükteki her anlamıyla algılandığı belirlenmiştir. Medya kavramı, popüler bir kavram olarak yaşamda yer edindiği için bireylerin ilgisini çekmede başarılı olmuştur (Eroğlu, 1996). Kavramın bu durumu, günlük yaşamdaki kullanım sıklığıyla ilişkilendirilebileceği düşüncesini güçlendirmektedir. “Sanat” kavramı adayları genel olarak başarılı bir şekilde kavrandığı ve kavramın ikinci anlamından haber oldukları görülmektedir. Adaylar bu kavramı süs ve güzellik anlamında kullanmışlardır. Kavramın bu özelliği diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Sarp, 2013). Kavramın farklı anlamlarda kullanılması, iletişim açlarının günlük yaşamdaki etkililiğe bağlanabilir. Adayların “sorumluluk” kavramını genel olarak yanlış algıladıkları görülmektedir. Bölüm bazında bakıldığında ise Türkçe ve Sınıf öğretmen adaylarının kavramı “görev” anlamıyla tanımladıkları görülmüştür. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ise kavramı doğruya yakın algıladıkları belirlenmiştir. Sorumluluk kavramı diğer çalışmalarda görevleri yerine getirme anlamı üzerinde yoğunlaşmıştır (Sarı ve Sadık, 2011; Kurt, 2013). Bu durum kavramın sosyal bilgiler alanında daha fazla yer almasına bağlanabilir.

Öğretmen adaylarının verilen kavramlara ilişkin yazdıkları genel olarak değerlendirildiğinde adayların kavramları tanımlamakta zorlandıkları, tanımlanan kavramların ise genelde sözlükte verilen ilk anlamlarıyla algılandığı, kavramların ikinci, üçüncü ya da diğer anlamlarını kullanmadıkları ya da haber olmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda lisans programlarına genel kültüre katkı sağlayıcı eserlerin dâhil edilmesi, öğrencilere tanıtılması ve okutulması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Alım, M., Özdemir, Ü. ve Yılar, B. (2008). 5. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Coğrafya Kavramlarını Anlama Düzeyleri Ve Kavram Yanılgıları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (1), 151-162.
- Alkış, S. (2012). Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi. (Ed: M. Safran) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi, 69-92.
- Aktaş, Ö. ve Safran, M. (2013).Ortaöğretim Öğrencilerinin Savaş Ve Barış Kavramı İle İlgili Düşüncelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (8), 1587-1619.
- Ay, T. ve Fidan, N. (2013).Öğretmen Adaylarının “Kültürel Miras” Kavramına İlişkin Metaforları, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (12), 1135-1152.
- Batur, Z.,Uygun, K. (2012) İki Neslin Bir Kavram Algısı: Teknoloji. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (5) 1, 74-88.
- Bıyıklı, C.,Başbay, M. ve Başbay, A. (2013) Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Bilim Kavramına İlişkin Metaforları, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15(1), 413-437.
- Ceran, D., Yıldız, D. (2015). Türkçe Öğretmenlerinin Metin Kavramına Yükledikleri Anlamlar Ve Metinlerin Taşınması Gereken Özellikler İle İlgili Görüşleri. *Route Educational and Social Science Journal*, 2 (4), 26-40.
- Çepni, S., Bacanak, A. ve Küçük, M. (2004). İlköğretim Öğrencilerinin Fotosentez ve Solunum Konularındaki Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi: Trabzon Örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 67-80.
- Doğanay, A. (2005). Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi. (Ed: C. Öztürk ve D. Dilek) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 265-296.
- Dündar, H. (2011). Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi. (Ed: B. Tay ve A. Öcal) *Özel Öğretim Yöntemleriyle- Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi, 309-342.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Eroğlu, E. (1996).İletişim Sürecinde Medya-Mesaj-Yöntem İlişkisi ve Geleneksel Eğitimden Uzaktan Öğretim Sistemlerine Geçiş Süreci, *Kurgu Dergisi*, 14, 275-294.
- Fidan, M. (2014).Öğretmen Adaylarının Teknoloji ve Sosyal Ağ Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları, *International Journal of SocialScience*, 25(1), 483-496.
- Gülçiçek, Ç. (2002). *Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Mekanik Enerjinin Korunumu Konusundaki Kavram Yanılgıları*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAVRAMLARA İLİŞKİN ALGILARI

- Gürbüz, G. ve Gündüz, S. (2011). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Demokrasi Unsurları İle İlgili Görüşleri: (Bolu İli Gazipaşa İlköğretim Okulu Örneği), *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 3(12), 18-30.
- Göçer, A. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının 'Kültür Dil İlişkisi'ne Yönelik Metaforik Algıları, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (9), 253-263.
- Gömlüksiz, M. N. (2013). Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 649-664.
- Freeman, A. L. (2004). The Power and Benefits of Concept Mapping: Measuring Use, Usefulness, Easy of Use and Satisfaction. *International Journal of Science Education*, 26 (2), 151-169.
- Girgin, M. (2006). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram İlke ve Genellemeler. (Ed: A. Tanrıoğen) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 23-54.
- Herdem, K., Aygün, H. ve Çinici, A. (2014). Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Teknoloji Algılarının Çizdikleri Karikatürler Yoluyla İncelenmesi, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3(2), 232-258
- İmamoğlu, H. V. ve Bayraktar G. (2014). Türk ve Macar Üniversite Öğrencilerinin Barış Kavramına İlişkin Algılarının Karşılaştırılması, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), 20-44.
- Kamaraj, I ve Aktan Erdem, E. (2006). Erken Çocukluk Dönemi 'Barış' Değerine Evrensel Bir Bakışı I, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 87-96.
- Keçe, M. (2014). Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bazı Tarih Kavramlarına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Analizi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (4), 143-156.
- Köksal, M. S. (2006). Kavram Öğretimi ve Çoklu Zeka Teorisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2), 473-480.
- Kurt, H. (2013). Biyoloji Öğretmenlerinin Öğrenci Başarısından Sorumluluk Algılarının Sınıf Yönetimi Profillerine Göre Analizi, *Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (6), 473-490.
- Öcal, A. ve Kemer kaya, G. (2011). Yetiştirme Yurdunda Kalmış Yetişkinlerin Devlet ve Vatandaşlık Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma, *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 62-82.
- Sadık, F. ve Sarı, M. (2011). Öğretmen Adaylarının Demokrasi Algıları (Çukurova Üniversitesi Örneği), *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 67-82.

- Sadık, F. ve Sarı, M. (2012). Çocuk ve Demokrasi: İlköğretim Öğrencilerinin Demokrasi Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi, *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1(1), 48-62.
- Sarı, M. ve Sadık, F (2011). Öğretmen Adaylarının Demokrasi Algıları (Çukurova Üniversitesi Örneği), *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 67-82.
- Sarp, F.(2013). *İşitme Engelli Bireylerde Görsel Algı*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul..
- Selvi, M., Yakışan, M. (2004). Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Enzimler Konusu İle İlgili Kavram Yanılgıları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 173-182.
- Senemoğlu, N. (2002). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim –Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şeker, M. ve Yılmaz, K.(2011). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrenme Stillерinin Kullanılmasının Öğrencilerin Öğrenme Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 251-266.
- Şenel, T. ve Aslan, O. (2014). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Bilim ve Bilim İnsanı Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 76-95.
- Tural, S. K. (2002). Kavramlar ve Terimler Ortak Düşünüşün Ürünü ve Anahtarlarıdır. *Özel Sayı: TDK'nin 70. Yılı Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, LXXXIV-84 (607), 59-66.
- Türkcan, B. ve Bozkurt, M. (2015). İlkokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Bağlamında Kimlik, Kültür ve Yurttaşlık Algıları, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (11), 1501-1526.
- Ülgen, G. (2001). *Kavram Geliştirme -Kuramlar ve Uygulamalar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ünlü, İ. (2012). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kültür Algılarının İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13 (1), 77-92.
- Vendryes, J. (1968). *Dil ve Düşünce* (Çev. Vardar, Berke). İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.
- Yel, S. (2006). Kavram Geliştirme ve Öğretimi. (Ed: C. Öztürk) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi –Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 147-178.
- Yılar, B. (2007). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Coğrafya Kavramlarını Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yıldırım, A, Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.